

Posudek habilitační práce

Masarykova univerzita
Fakulta
Habilitační obor

Právnická fakulta
Občanské právo

Uchazeč
Pracoviště
Habilitační práce

JUDr. Markéta Selucká, Ph. D.
Právnická fakulta Masarykovy univerzity
Odpovědnost za vady s důrazem na ochranu spotřebitele

Oponent
Pracoviště

Prof. JUDr. Petr Hajn, DrSc., emeritní profesor MU Brno,
advokát, přednášející na Metropolitní univerzitě Praha

I.

Uchazečka je odborné veřejnosti známa a je vědeckými kruhy i v praxi ceněna pro díla, která se týkají ochrany spotřebitele. V předloženém habilitačním spisu se zabývá teoreticky podnětným a zároveň i prakticky významným právním institutem, jímž je odpovědnost za vady. Své téma zkoumá nejprve z obecnějších koncepčních hledisek (zabývá se zejména teorií právní odpovědnosti), podstatná část její práce je pak věnována úvahám o aktuálním pojetí odpovědnosti za vady ve vztazích mezi podnikateli a spotřebiteli i v dalších vztazích.

Takto pojatá práce umožnila autorce osvědčit rozsáhlé a hluboké znalosti dosavadního stavu teoretického poznání, zejména (nikoliv však výlučně) pokud jde o zkoumaný právní institut. Prokazuje přehled o jeho postupných právních úpravách na našem území i v zahraničí, včetně práva unijního a různých podob současného „soft law“. To vše rozvíjí řadou vlastní úvah, které lze charakterizovat jako koncepční a kultivovaně kritické. Přispívá tak k poznání i výkladu nového českého občanského zákoníku.

Pokud jde o celkové hodnocení posuzované práce, oceňuji zejména skutečnost, že autorka pečlivě a důsledně traktuje jednotlivé stránky (chtělo by se říci „facety“) zkoumané problematiky a respektuje myšlenku: Dobře poznává a také dobře právně reguluje a učí ten, kdo dovede dobře rozlišovat.. Chtěl bych tento rys posuzované práce zvláště zdůraznit; vždyť titul docent, o nějž se Markéta Selucká uchází, je hodností vědecko - pedagogickou.

II.

Práce, která je bohatá myšlenkami, paradoxně činí úkol oponentův obtížným. Nemůže se totiž vyjádřit ke každému názoru a formulaci, jež ho zvláště zaujaly, ať již s nimi souhlasí, nebo má odlišné mínění. Budiž zdůrazněno, že sporné názory v posuzované práci jsou plausibilní - lze je rozumně zastávat v odborné diskusi. K takovým patří například úvahy na str. 54, kde autorka v novém občanském zákoníku postrádá „zákaz diskriminace“ jako jeden

z principů soukromého práva. Pokládal bych to spíše za princip veřejnoprávní či ústavněprávní, který je kryt tím ustanovením NOZ, jež ukládá interpretovat celé soukromé právo v souladu s Listinou základních práv a svobod. V soukromém právu, kde velmi často jde o střet konkurujících si zájmů, nepokládám ani princip solidarity za dominantní.

Velmi se mi zamlouvá bystrá myšlenka na str. 58, kde autorka zjišťuje, že každé přiřazení adjektiva k podstatnému jménu (substantivu) omezuje obsah substantiva, tj. pokud existují obecné premisy, které stanovují obecné adjektivní limity všech substantiv obsažených v právní úpravě, např. zákaz výkonu práv v rozporu s dobrými mravy (§ 3 OZ) nebo limit „nepůsobit újmy druhým“ (srov. § 3 odst.1 NOZ), není třeba žádné další omezující adjektivum přiřazovat..

Podnětná je i myšlenka na str. 59, kde čteme: „Zájem v rámci předmluvního jednání může být dvojitý, a to zájem na uzavření smlouvy (tj. zájem realizovat kontrakt) a zájem reprezentující vlastní subjektivní zájem vyplývající z předmětu plnění (srov. § 1722 NOZ)“. Tento postřeh lze vyjádřit i výrazy, jež charakterizují smlouvu jako „soupeřivou spolupráci“ (antagonistickou kooperaci). Lze tu uplatnit i terminologii teorie her – zájem uzavřít smlouvu je hra s nenulovým součtem (na existenci smlouvy mají obě strany „vydělat“), vyjednávání o podmínkách smlouvy je zčásti hra s nulovým součtem, kde zejména dílčí kontraktační úspěchy jedné strany jsou v odpovídající míře kontraktačními neúspěchy strany druhé.

Způsob, jakým autorka pracuje s právními texty, charakterizuje výklad na str. 118. Zde zprvu, uvede četné slovníkové výrazy pojmů „zřejmý“, „nápadný“ a „zjevné“, z čehož dovozuje: „Kvalita vady tak dle NOZ bude muset být nejen lehce rozpoznatelná (zřejmá), ale bude muset mít specifickou kvalitu, musí „křičet“ na nabyvatele, musí jít o vadu zvláštní, neobvyklou, budící zvláštní pozornost, tj. možnost zproštění se povinnosti z vadné plnění ze strany zeizitele jakoby se zpříšňovala.

Na str. 159 autorka uvádí, že základní principem soukromého práva jsou vyvážené právní vztahy mezi subjekty soukromého práva, a tak i případné rozdělení rizik (vzniku škody) na prodávajícího a kupujícího musíme chápat v tomto kontextu. Rozumné rozdělení rizik je věkovitý problém smluvních vztahů. Naznačuje to dílo japonského autora Jošido Kenkó ze čtrnáctého století „Psáno z dlouhé chvíle“ (do češtiny přeložil P. Geisler, v souboru nazvaném „Zápisky z volných chvil“ v roce 1984 vydal Odeon). Na str. 254 se tam píše: „Kdosi vyprávěl: Jeden člověk prodal krávu. S kupcem se dohodl, že zaplatí druhý den a krávu si odvede. V noci kráva pošla.“

Autorka dobře chápe, že nestačí mít subjektivní právo, podstatné je, zda se lze tohoto práva domoci (v německé právní terminologii se rozlišuje „Recht haben a bekommen“).

Rozsáhlou partii své práce proto věnuje uplatnění práv z vadného plnění též s podnětnými úvahami o různých typech hromadných žalob.

Mám-li dostát svému úkolu oponenta, uvedu, co mi v hodnocené práci chybí; přiznávám ovšem, že tento druh připomínek patří k těm snadnějším pro oponenta. Na str. 274 práce autorka uvádí zásadní a správnou myšlenku: „Porušení informační povinnosti, jako stěžejní povinnosti primárně prosazující ochranu spotřebitele v právu EU, může mít vliv na rozsah práv z odpovědnosti za vady svědčících spotřebiteli.“ Jako typický příklad pak uvádí, že pokud prodávající nesprávně poučí spotřebitele o způsobu užívání předmětu plnění (ať už tyto informace získá spotřebitel z návodu, či je obdrží v rámci předvedení funkčnosti předmětu plnění nebo v rámci instruktáže nabídnuté spotřebiteli vzhledem ke specifičnosti užívání daného předmětu plnění) a spotřebitel, jsa nesprávně poučen, manipuluje s předmětem plnění tak, že svým chování zapříčiní vadu věci, budou spotřebiteli svědčit práva z vadného plnění.

Spotřebitelova oprávněná očekávání ohledně prodávané věci či poskytované služby mohou být vyvolána také informacemi obsaženými v reklamě; ta pak může vymezit smluvní plnění i nad rámec toho, co bezprostředně vyplývá ze smluvního textu (této problematice se věnovala S. Augenhoferová z Rakouska (nyní profesorka v Berlíně).

Z hlediska tématu práce by vůbec stála za povšimnutí i evropská směrnice 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům (zejména např. její institut klamavých opomenutí). Tato směrnice se týká nejen obchodních praktik používaných v předmluvním stadiu obchodních případů. Ve své příloze označované za „černou listinu“ (ve výčtu praktik, které jsou nekalé a protiprávní za všech okolností) uvádí pod bodem 27 jakožto praktiku agresivní „požadavek, aby spotřebitel žádající plnění z důvodu pojistné události předložil doklady, které nelze odůvodněně pokládat za důležité pro stanovení oprávněnosti nároku, nebo systematické neodpovídání na související korespondenci za účelem odradit spotřebitele od uplatnění práv vyplývajících ze smlouvy.“)

III.

Posuzovaná práce odpovídá formálním i etickým požadavkům na vědecké práce obhajované na právnické fakultě MU. Již výše jsem zmínil detailní a logickou strukturu textu. Rád pochválím grafické znázornění řady vztahů mezi zkoumanými instituty, jež působí i příjemně esteticky. Stylisticky zvlášť dobře píše autorka tam, kde již nezkoumá názory jiných autorů (je možná ovlivněna jejich stylem) a plynule rozvádí vlastní myšlenky (to je zhruba od strany 60). O pečlivé práci autorky svědčí také minimální počet překlepů a jazykových nedostatků. Osobně se mi příliš nezamlouvat výraz „zaužívané pojetí“, častěji použitý na

str. 16 a na několika stranách následujících; totéž platí o straně 79 a výrazu „vysledovaný zájem“; německé slovo Gewährleistung píše autorka s malým „g“, i když je chápu jako podstatné jméno.

IV.

Jako námět k diskusi při obhajobě navrhuji, aby se autorka vyjádřila k připomínce v závěru bodu II. tohoto posudku a uvedla svůj názor na myšlenku, že odpovědnost za vady může být vymezena i prostřednictvím marketingových praktik. Stejně tak by se měla vyjádřit k tomu, zda resp. jak směrnice 2005/29/ ES souvisí s problematikou zkoumanou v habilitační práci.

Závěr

Habilitační práce JUDr. Markéty Selucké, Ph.D. „Odpovědnost za vady s důrazem na ochranu spotřebitele“ splňuje požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Občanské právo.

V Praze, 19. 1. 2014

Prof. JUDr. Petr Hajn, DrSc.

